

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 419/2023-31

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], zastúpenej Langer Legal s. r. o., Floriánska 19, Košice, proti uzneseniu Okresného súdu Michalovce č. k. 14C/43/2018-181 z 28. júna 2023 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Okresného súdu Michalovce č. k. 14C/43/2018-181 z 28. júna 2023 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Okresného súdu Michalovce č. k. 14C/43/2018-181 z 28. júna 2023 **z r u š u j e a v e c m u v r a c i a** na ďalšie konanie.
3. Okresný súd Michalovce **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume **663,57 eur** a zaplatiť ich jej právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 28. júla 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením o výške náhrady trov konania v civilnom spore, ktoré žiada zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie.

II.

2. Sťažovateľka sa žalobou proti žalovanému domáhala zaplata sumy 180 500 eur. Okresný súd na pojednávaní 5. septembra 2019 na návrh advokáta žalovaného pre neospravedlnenú neúčast'

sťažovateľky rozhodol rozsudkom pre zmeškanie sťažovateľky, ktorý bol následne na jej návrh zrušený. Sťažovateľka v marci 2020 zobrala žalobu späť, k čomu okresný súd vyzval žalovaného vyjadriť sa. Advokát žalovaného v apríli 2020 doručil okresnému súdu vyjadrenie, že k späťvzatiu žaloby sa vyjadrí až po porade so žalovaným, ktorý môže aj nesúhlasiť so späťvzatím, a to najneskôr do 10. mája 2020. Keďže sa žalovaný k späťvzatiu v ním určenej lehote nevyjadril, okresný súd ho v júni 2020 opätovne vyzval na vyjadrenie. Advokát žalovaného po viac ako hodinovej porade so žalovaným doručil okresnému súdu v júni 2020 jeho súhlas so späťvzatím žaloby. Okresný súd konanie zastavil a žalovanému priznal proti sťažovateľke náhradu trov konania.

3. Okresný súd uznesením vyššieho súdneho úradníka určil výšku trov žalovaného na 315,20 eur s tým, že pri určení základnej sadzby tarifnej odmeny nevychádzal z výšky peňažného plnenia, zaplattenia ktorého sa sťažovateľka domáhala, ale z nemožnosti zistiť hodnotu práva v peniazoch. Žalovanému priznal náhradu za tri úkony jeho advokáta: príprava a prevzatie zastúpenia, účasť na pojednávaní 5. septembra 2019 a súhlas so späťvzatím žaloby z 25. júna 2020. Nepriznal mu náhradu za dva úkony: (i) vyjadrenie k späťvzatiu žaloby z 20. apríla 2020, keďže vzhľadom na jeho obsah nešlo o podanie vo veci samej, a (ii) ďalšiu poradu žalovaného s jeho advokátom z 24. júna 2020, ktorá len predchádzala súhlasu so späťvzatím žaloby a nešlo o účelný a nevyhnutný úkon.

4. Proti tomu podal žalovaný sťažnosť, v ktorej namietal nesprávne určenú výšku odmeny za jeden úkon právnej služby a žiadal priznať náhradu trov za päť úkonov. Sťažovateľka k sťažnosti uviedla, že uznesenie vyššieho súdneho úradníka je správne a žalovaný si trovy vyčíslil v rozpore s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Osobitne namietla žalovaným vyčíslenú odmenu v plnej výške za tri úkony súvisiace so späťvzatím žaloby (vyjadrenie k späťvzatiu, poradu k späťvzatiu a súhlas so späťvzatím), keď žalovaný nepreukázal ich opodstatnenosť.

5. Okresný súd ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením sudcu uznesenie vyššieho súdneho úradníka zmenil tak, že výšku náhrady trov žalovaného určil na 4 772,28 eur. Pri určení základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon vychádzal z výšky peňažného plnenia, zaplattenia ktorého sa sťažovateľka domáhala. Sudca priznal žalovanému náhradu trov aj za tie dva úkony, za ktoré mu ju vyšší súdny úradník nepriznal. Vyjadrenie k späťvzatiu žaloby z 20. apríla 2020 považoval za dôvodné a účelné, pretože bolo odpoveďou na výzvu súdu. Poradu žalovaného s advokátom z 24. júna 2020 považoval za účelnú, pretože jej podstatou bolo dôležité rozhodnutie, či bude žalovaný súhlasiť so späťvzatím žaloby.

III.

6. Sťažovateľka namietanému uzneseniu vytýka nedostatok odôvodnenia v časti účelnosti a dôvodnosti náhrady trov za vyjadrenie a poradu žalovaného s advokátom k späťvzatiu. Podľa sťažovateľky žalovaný jednoduchý procesný úkon – súhlas so späťvzatím „roztiahol“ do troch úkonov právnej služby a okrem strohého vyčíslenia nepreukázal ich účelnosť. Sudca nedostatočne odôvodnil, prečo žalovanému priznal náhradu za tri úkony právnej služby pre dosiahnutie niečoho, na čo obvykle stačí len jeden úkon. Podľa sťažovateľky aj keby pred vyjadrením žalovaného k späťvzatiu žaloby bola potrebná jeho porada s advokátom,

nie je zrejmé, prečo si vyžiadala viac ako hodinu, a teda odmenu v základnej sadzbe podľa § 13a ods. 1 písm. b) vyhlášky, keďže si mohla vyžiadať kratší čas, a tým len odmenu v polovičnej sadzbe podľa § 13a ods. 2 písm. d) vyhlášky. Podľa sťažovateľky absentuje aj odôvodnenie odmeny v základnej sadzbe podľa § 13a ods. 1 písm. e) vyhlášky za pojednávanie 5. septembra 2019, na ktorom bol len vyhlásený rozsudok pre zmeškanie, keď podľa § 13a ods. 4 vyhlášky je odmena za účasť na pojednávaní, pri ktorom došlo iba k vyhláseniu rozhodnutia, len polovica základnej sadzby.

7. Okresný súd k ústavnej sťažnosti uviedol, že náhradu odmeny za vyjadrenie k späťvzatiu z apríla 2020 a poradu z júna 2020 odôvodnil stručne, no dostatočne vecne. Nesúhlasil s tým, že na pojednávaní 5. septembra 2019 len vyhlásil rozsudok pre zmeškanie, keďže jeho vydanie bolo podmienené návrhom žalovaného a šlo o prvé pojednávanie po doručovacích úkonoch žaloby.

8. Právni nástupcovia žalovaného sa k ústavnej sťažnosti nevyjadrili.

9. Sťažovateľka k vyjadreniu okresného súdu uviedla, že pre priznanie odmeny za vyjadrenie k späťvzatiu žaloby z apríla 2020 nie je rozhodujúce len to, že šlo o reakciu na výzvu súdu, ale, či obsahovo spĺňa zákonné požiadavky. Zotrvala na nepreukázanosti účelnosti porady k späťvzatiu. Poukázala na § 13a ods. 5 vyhlášky, podľa ktorého za úkony výslovne neuvedené vo vyhláške patrí odmena ako za úkony, ktoré sú im povahou a účelom najbližšie. Podľa sťažovateľky okresný súd absurdne viaže dôvodnosť základnej sadzby odmeny za pojednávanie len na to, že advokát žalovaného predniesol návrh na rozhodnutie rozsudkom pre zmeškanie.

IV.

10. Rozhodovacia činnosť ústavného súdu k rozhodnutiam civilných súdov o náhrade trov konania vychádza z toho, že skutkové a právne závery súdu môžu byť predmetom kontroly ústavného súdu, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00). Ústavný súd zdôrazňuje zdržanlivosť k výkladu zákonného práva o náhrade trov konania, keďže problematika trov konania má akcesorickú povahu (II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04). I pri preskúmaní rozhodnutí o výške náhrady trov konania v civilnom spore možno vychádzať z toho, že protiústavné sú také rozhodnutia, ktorých odôvodnenie je úplne odchylné od veci samej alebo extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06). Rovnako o takýto stav ide aj vtedy, ak závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu. Rozhodnutie vnútroštátneho súdu možno považovať za svojvoľné a také, ktoré naruša spravodlivosť konania, iba v prípade, ak sú v ňom vyjadrené dôvody založené na zjavnej skutkovej alebo právnej chybe vnútroštátneho súdu, dôsledkom čoho došlo k odopretiu spravodlivosti (Európsky súd pre ľudské práva *Moreira Ferreira*, bod 85; *Navalnyy a Ofitserov proti Rusku* z 23. 2. 2016, sťažnosti č. 46632/13 a č. 28671/14, bod 119).

11. So sťažnostnou námietkou nedostatku odôvodnenia namietaného uznesenia v časti o účelnosti a dôvodnosti náhrady trov za vyjadrenie a poradu k späťvzatiu nemožno súhlasiť. Hoci je odôvodnenie priznania odmeny za tieto úkony právnej služby stručné, je z neho zrejmé, prečo ich okresný súd považoval za účelne a dôvodne vynaložené. Vyjadrenie k späťvzatiu z apríla 2020, lebo bolo reakciou na výzvu okresného súdu, a poradu žalovaného s advokátom z júna 2020, lebo predchádzala súhlasu so späťvzatím žaloby. Na strane druhej treba posúdiť, či

záver o priznaní odmeny žalovanému aj za tieto dva úkony právnej služby nie je výsledkom zjavne mylnej právnej úvahy okresného súdu a či na odmenu za účasť na pojednávaní aplikoval správne ustanovenie vyhlášky.

12. Úvaha, čo treba podľa § 251 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) považovať za preukázané, odôvodnené a účelne vynaložené výdavky v konaní v súvislosti s uplatňovaním alebo bránením práva, bola zákonom ponechaná na súd. Súd musí každý výdavok posudzovať osobitne a jeho úvaha nesmie byť nelogická, v rozpore s legálnou definíciou a účelom náhrady trov konania. Úlohou okresného súdu bolo posúdiť účelnosť troch výdavkov žalovaného súvisiacich s procesným úkonom sťažovateľky – späťvzatím žaloby a vysporiadať sa s tým, aká výška odmeny patrí za účasť na pojednávaní, na ktorom bol vyhlásený kontumačný rozsudok. K tomu treba uviesť, že zákonné, čiastočne možno aj duplicitné kategórie preukaznosti, odôvodnenosti, účelnosti, vzniku počas konania a súvislosti s uplatnením alebo bránením práva sú však relatívne samostatné, a preto nesplnenie čo i len jednej z týchto kategórií môže viesť k rozhodnutiu o nepriznaní odmeny a náhrad za ten či onen úkon právnej služby.

13. Treba posúdiť, či aj vyjadrenie k späťvzatiu z apríla 2020 a aj súhlas so späťvzatím z júna 2020 sú podania týkajúce sa veci samej podľa § 13a ods. 1 písm. c) vyhlášky, za ktoré žalovanému patrí náhrada odmeny ako za dva samostatné úkony. Za úkon týkajúci sa veci samej možno považovať súhlas so späťvzatím žaloby. Hoci § 13a ods. 1 písm. c) vyhlášky nekladie žiadne požiadavky na rozsah a kvalitu písomného podania, musí toto podanie svojím obsahom smerovať k rozhodnutiu vo veci samej. Tak tomu bolo len pri súhlase žalovaného so späťvzatím žaloby z júna 2020. Náhradou výdavkov za vyjadrenie k späťvzatiu z apríla 2020 nemožno zaťažiť sťažovateľku, pretože obsahovo nezodpovedalo úkonu bezprostredne nadväzujúcemu na späťvzatie žaloby, keď jeho obsahom na pol strany bolo len vyjadrenie advokáta, že žalovaný sa vyjadrí dodatočne až po vzájomnej porade. To platí o to viac, že žalovanému nebola súdom určená lehota na vyjadrenie, kedy by sa dalo očakávať, že advokát súdu len oznámi, že sa do uplynutia lehoty nestihne poradiť s klientom a požiada o jej predĺženie. Vyjadrenie advokáta žalovaného k späťvzatiu, resp. oznámenie o neskoršom vyjadrení žalovaného k späťvzatiu z apríla 2020 bolo neúčelným, nedôvodným úkonom, za ktorý nemožno žalovanému priznať náhradu. Na tom nič nemení ani to, že vyjadrenie bolo reakciou na výzvu súdu. Len bez ďalšieho nemožno každé podanie strán reagujúce na výzvu súdu považovať za podanie týkajúce sa veci samej. To jednak nevyplýva zo žiadnej právnej normy, výzvy súdov sú nie vždy oprávnené zmysluplné, no vždy treba pri odmene za písomné podanie skúmať, či obsahovo splňa atribút týkajúci sa veci samej.

14. Hoci advokát žalovaného formálne preukázal ich vzájomnú poradu z júna 2020, tak len v potvrdení deklarovaný čas jej trvania si nemôže okresný súd nekriticky osvojiť. To platí o to viac, že trvanie porady advokáta s klientom nemožno žiadnym spôsobom verifikovať. Preto mal okresný súd osobitne skúmať nielen účelnosť trvania tejto porady s prihliadnutím na jej predmet a okolnosti sporu, ale aj jej dôvodnosť. Ťažko si predstaviť, čo mohlo vo veci sťažovateľky na porade žalovaného s advokátom o súhlase so späťvzatím trvať viac ako hodinu, keď žalovaný poprel uplatnený nárok a žiadal žalobu zamietnuť. Na jednej strane možno súhlasiť s okresným súdom, že ide o dôležité rozhodnutie, no na strane druhej v okolnostiach veci sťažovateľky nemožno dospieť k záveru, že by mohlo trvať viac ako hodinu. Žalovaný od začiatku

konania považoval žalobu za nedôvodnú, preto neexistuje racionálny dôvod, aby sa viac ako hodinu radil s advokátom, či bude alebo nebude súhlasiť s jej späťvzatím.

15. K sťažnostnej námietke o nesprávnej výške odmeny za účasť na pojednávaní 5. septembra 2019 treba uviesť, že už vyšší súdny úradník priznal žalovanému za tento úkon odmenu v plnej výške základnej sadzby, proti čomu sťažovateľka nepodala sťažnosť. No vo vyjadrení k sťažnosti žalovaného, hoci len všeobecne, namietla nesprávnosť a nezákonnosť vyčíslenia trov žalovaného. To v spojení so značným rozdielom vo výške trov priznaných vyšším súdnym úradníkom a sudcom robí túto námietkou spôsobilou ústavného prieskumu.

16. Ustanovenie § 13a ods. 4 vyhlášky, podľa ktorého za zastúpenie na pojednávaniach, na ktorých došlo iba k vyhláseniu rozhodnutia, patrí odmena vo výške jednej polovice základnej sadzby, je špeciálnym k § 13a ods. 1 písm. e) vyhlášky, kedy za účasť na pojednávaní patrí odmena v plnej výške základnej sadzby. Treba posúdiť, či za úkon hodný len polovice základnej sadzby možno považovať účasť advokáta na pojednávaní, na ktorom bol vyhlásený kontumačný rozsudok. Súd po legitimačných úkonoch podľa § 180 CSP a rozhodnutí o konaní pojednávania v neprítomnosti predvolaných osôb otvorí pojednávanie. Zo zápisnice o pojednávaní z 5. septembra 2019 vyplýva, že okresný súd po vyvolaní veci zistil neprítomnosť sťažovateľky, na čo advokát žalovaného navrhol rozhodnúť kontumačne, na čo okresný súd už len vyhlásil rozsudok pre zmeškanie. Zo zápisnice nevyplýva, že by okresný súd pojednávanie otvoril a vec meritórne prejednal. Preto možno dospieť k záveru, že účasť advokáta žalovaného na pojednávaní, na ktorom okresný súd vec meritórne neprejednal a len vyhlásil rozsudok pre zmeškanie, nie je plnohodnotným úkonom právnej služby tak, ako to predpokladá § 13a ods. 1 písm. e) vyhlášky, ale je to úkon povahou a účelom najbližší k účasti na pojednávaní, na ktorom bol iba vyhlásený rozsudok podľa § 13a ods. 4 vyhlášky, za ktorý advokátovi žalovaného patrí len polovičná odmena.

17. Záver okresného súdu o priznaní náhrady odmeny až za tri úkony súvisiace s jednoduchým procesným úkonom – vyjadrením súhlasu so späťvzatím žaloby, nesleduje legitímny zmysel náhrady iba účelne a dôvodne vynaložených trov konania. Kategória účelnosti trov vychádza zo všeobecných zásad efektivity, primeranosti sporového konania a pri jej aplikácii treba zohľadniť praktickú a logickú rovnováhu. Namietaný záver okresného súdu o počte úkonov, za ktoré priznal náhradu trov konania, a o výške odmeny, ktorú za ne priznal, je výsledkom zjavne mylného výkladu a aplikácie noriem CSP a vyhlášky. Preto namietaným uznesením došlo k porušeniu práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahovo zhodného práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru s tým, že podľa čl. 127 ods. 2 ústavy bolo namietané uznesenie zrušené a vec okresnému súdu vrátená na ďalšie konanie.

18. Na okraj možno uviesť, že úkony súvisiace s vyjadrením k späťvzatiu žaloby boli dôsledkom nesústreďeného a prehnane formálneho postupu okresného súdu, ktorý žalovaného vyzval na vyjadrenie. V prvom rade preto, lebo súd na nesúhlas so späťvzatím, hoc odôvodnený vážnymi okolnosťami, neprihliadne, ak bola žaloba vzatá späť skôr, ako sa začalo pojednávanie. Hoci v septembri 2019 bolo pojednávanie, okresný súd pojednávať nezačal, len vyhlásil kontumačný rozsudok. V druhom rade pre nemožnosť predstavy osobitného významu prípadného zamietavého rozsudku pre žalovaného. Preto možno mať pochybnosti o spravodlivosti rozhodnutia, ktoré by sťažovateľku zaťažovalo náhradou čo len za dva úkony žalovaného súvisiace so späťvzatím žaloby (súhlas a porada), keď jeho vyjadrenie nebolo nevyhnutné.

V.

19. Zistené porušenie základných práv sťažovateľky odôvodňuje, aby jej okresný súd podľa § 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov úplne nahradil trovy konania, ktoré jej vznikli zastúpením advokátom. Výška trov právneho zastúpenia bola určená podľa vyhlášky a je 663,57 eur za tri úkony právnej služby v roku 2023 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti a vyjadrenie k vyjadreniu okresného súdu 3 x 208,67 eur) s náhradou podľa § 16 ods. 3 vyhlášky (3 x 12,52 eur).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. novembra 2023

Robert Šorl
predseda senátu